RUMLARIN YAŞAM TARZI VE BUNUN MEKÂNA YANSIMASI: SİLLE ÖRNEĞİ¹

THE LIFESTYLE OF RÛMS AND ITS REFLECTION TO LIVING SPACE: THE CASE OF SİLLE

Emine YILDIZ KUYRUKÇU¹, Zafer KUYRUKÇU¹

¹ Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Konya/Türkiye

Öz: Konya'nın ilk yerleşim bölgelerinden biri olan Sille kent merkezinin 8 km kuzeybatısında yer alır. Zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Sille, Anadolu'nun ortasında yer alması ve karakteristik özelliklerinden dolayı her dönem uygarlıkların yerleşim merkezi olmuştur. Türklerin, Ortodoks Hristiyan ve Müslüman olarak birlikte yaşamış oldukları, tarihi çok eskilere dayanan bir Anadolu yerleşmesidir. Sille, 19. Yüzyılın ilk yarısına kadar ticari-ekonomik yönden güçlü, sosyo-ekonomik yönden ise gelişmiş bir yerleşim merkeziydi. Ancak bu durum 1923 Lozan Antlaşması gereğince Rumların nüfus mübadelesiyle Yunanistan'a göçüyle son bulmuştur. Bu mübadele Sille halkını olumsuz etkilemiş, Sille'deki göçü hızlandırmış ve Sille'nin sosyo-ekonomik yönden gerilemesine neden olmuştur. Sille'de yumuşak volkanik kayalara oyulmuş pek çok küçük kilise, Osmanlı mezar taşları, Müslüman ve Rum evleri günümüze kadar gelebilmiştir. Özgün yapısı son yıllarda zarar görse de günümüzde köy ve çevresi sit alanı olarak kabul edilip koruma altına alınmıştır. Bu çalışmada, antik bir Rum beldesi olan Sille'nin coğrafi yerleşim özellikleri ve mimarisinin genel özellikleri analiz edilecek, bölgenin tarihi hakkında sistematik bilgiler verilecektir. Alan çalışmasında ise Sille'de yüzyıllar boyunca hüküm sürmüş Rumların yaşam tarzının mekana yansımaları analiz edilecek ve diğer coğrafyalardaki Rum evleriyle karşılaştırılması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sille, Konya, Rum Evleri, Komşuluk, Mahremiyet, Sınır

Abstract: Sille, one of the first settlement areas of Konya, is located in the 8 km northwest of the city center. Sille, which has a rich history, has been a center of settlements for many civilizations due to its location in the middle of Anatolia and its characteristic features. It is an Anatolian settlement with a deep-rooted history where the Turks have lived as Orthodox-Christians and Muslims. Sille was a strong and developed settlement center commerce-economically and socio-economically until the first half of the 19th century. However, this has ended with the immigration of Rûms to Greece with the population exchange in line with the Treaty of Lausanne 1923. This exchange has affected the population of Sille adversely, accelerated the immigration in Sille and led to Sille's socio-economic decline. Many small churches carved into soft volcanic rocks, Ottoman tombstones, Muslim and Rûm houses in Sille have been able to survive until today. Even though its authentic structure has been damaged, the village and its surroundings have been accepted as an archeological site and been taken under preservation. In this study, the geographical settlement features and general features of the architecture of Sille, which is an ancient Rûm town, shall be analyzed and systematic information of the history of the region shall be presented. Whereas in the field work, the reflection of the lifestyle of Rûms who ruled over Sille for centuries to living space shall be analyzed and its comparison with other Rûm houses in other geographies shall be made.

Key Words: Sille, Konya, Rûm house, Neighbourliness, Privacy, Boundary

Doi: 10.17365/TMD.2015614140

- (1) *Sorumlu Yazar: Emine YILDIZ KUYRUKÇU, Selçuk Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Konya / Türkiye mimar-emine@hotmail.com Geliş Tarihi / Received: 17.07.2015 Kabul Tarihi/ Accepted: 23.10.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SİLLENİN COĞRAFİ KONUMU ve YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ

Sille Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde, Konya'nın 8 km kuzeybatısında yer almaktadır. Deniz seviyesinden 1120 metre yükseklikte 1160 m²'lik yüzölçümüyle, derin ve dar bir vadi içerisinde kuzeyinde Kediler Yaylası; güneyinde Kanyakası Tepesi, Delikkaya Tepesi, Salasorma Tepesi ve Hacı İsmail Tepesi; batısında büyük Gevele (Takkeli) Dağı ile Ardışlı Tepe, Kulupbağ Tepesi ve Orta Tepe yer alır. Bu tepeler arasında Sille barajı bölgenin batısında yer alırken Kızıltepe, Esertepe ve daha güneydoğuda Konya ili merkezi bulunur.

Yerleşim ağırlıklı olarak Tatköy yakınlarında doğan ve Takkeli Dağ eteklerinden kıvrılarak devam eden Sille Deresi'nin kıyısında, Sille Vadisi'nin özellikle kuzeye bakan yamacında gelişmiştir (Aklanoğlu, 2009: 97). Yerleşme dokusu, toplu yerleşme özelliği taşımaktadır. Sille'nin batısı engebeli bir yapıya sahip olup, doğusu ve Konya'ya doğru güneydoğusu nispeten daha düz bir arazi yapısına sahiptir. Bu düz kısımlar Sille bağları olarak anılagelmiştir ve geçmişte Meram bağlarını aratmayacak kadar güzel olduğu söylenir.

Şekil 1. Güney Yamaçtan Kuzey Yönüne

Kentin kurulduğu vadi bütünüyle volkanik birimlerden oluşur. Güneydeki kayalık kesim kolay işlenebilen bir yapıya sahiptir. Bu kayalara oyulmuş Roma kaya mezarları, Bizans dönemine ait mezar ve şapeller bulunmaktadır (Karpuz, 2000).

Sille'nin arazi yapısının tüflü bir yapıya sahip olduğu hatta volkan tufünü hatırlattığı, renginin

de tebeşire benzediği bu yüzden kolay kırılabilen bir özelliğe sahip olduğu, arazi yapısını da sel sularının yardığı ve çok miktarda kalker parçaları görüldüğü söylenmektedir. Arazi yapısından dolayı “sille taşı” yahut “kan taşı” denilen yumuşak bir yapıya sahip olmasından dolayı kolay işlendiği terleme özellikleri açısından da ideal bir malzeme olduğu geçmişte Konya'daki pek çok yapıda ana

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

malzeme olarak tercih edilirken; günümüzde de çeşitli şekillerde kullanılmaktadır.

Coğrafi konumu nedeniyle oldukça engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş olup arazinin formu,

Sille’de yerleşim karakteri üzerinde etkili olmuştur. Arazi formunun dik ve engebeli olması yapılar, sokaklar ve mahallelerin teraslar şeklinde yerleşimini zorunlu kılmıştır (Aklanoğlu, 2009: 97-98).

Şekil 2. Sille’nin Genel Görünümü

Yapılar birbirinin güneşini, manzarasını kesmeyecek, mahremiyetini ihlal etmeyecek şekilde konumlanmıştır. Sokaklar eğime dik doğrultuda yapıldığı zaman yürümeyi ve tırmanmayı kolaylaştırmak için basamaklı, sekili yapılmışlardır (Erdem vd., 2010: 34).

Yapıların farklı kotlarda yer alması kent dokusuna dinamizm kazandırmaktadır. Birbirine paralel ve sekili sokaklar, düz toprak damlı evler doğa ile uyumlu bir kent dokusu oluşturmaktadır (Aklanoğlu, 2009: 99).

Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca, Sille’nin bu özellikleri göz önüne alınarak 19.06. 1995 tarihi ve 2292 sayılı kararı ile birinci dereceden arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiştir. 19.11.2001 tarihi ve 4328 sayılı Koruma Kurulu kararı ile de Koruma Amaçlı İmar Planı onaylanmıştır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SİLLE’NİN TARİHÇESİ

Sille coğrafi konumu nedeniyle her dönem medeniyetlerin odak noktası olmuştur. Sillenin tarihi M.Ö. Frigyalılarla başlamış sonrasında M.S. Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılarla devam etmiştir. Sille günümüzde halen tarihi bir yerleşim merkezi olarak kullanılmaktadır. Sille adının etimolojisine dair bilgileri şöyle sıralayabiliriz.

- Konyalı (1964: 163-164), bu ismin Frigyalılar zamanında yer tanrısı Kybele’nin (Sibel, Sibe) su perileri olan Silenlerden geldiğini söyler.
- Bazı araştırmacılar Sille’nin “selsuyu” kelimesinden geldiğini de belirtirler (Karpuz, 2000: 267). Örneğin Alman mitoloji âlimlerine göre “Silenos” “Kaynayıp coşarak, köpürerek akan su” anlamına gelmekteyken; Arapçada da bu kelime “su, sulu anlamına gelmektedir. Buna bağlı olarak “sel seyl”dir. Sonuç olarak Sille

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

“sel suyu” manasını ifade eden “silenos”tan gelmektedir (Baştak, 1938: 949).

- Sylla isimli Roma kumandanına da nispet edilmektedir (Kapar, 2009: 5).

Rumlar Sylata ismini kullanmışlar (Eyice, 1966: 136), Selçuklular zamanında İsiyle veya Silye adıyla anılmış, Osmanlı döneminde ise Sudirhemi olarak isimlendirilmiştir (Kapar, 2009: 5). Adının etimolojik kökeninden hareketle, tarihi antik döneme kadar uzanan Sille’nin geçirdiği tarihi sürece bakacak olursak;

Sille, Bizanslılar zamanında rağbet edilen yerleşim birimidir (Çaycı, 1996: 310). M.S. 1. yüzyıl ortalarında havarilerden Paulus, Anadolu’daki ilk yolculuğunun dönüşünde Konya’ya uğramış bu sayede de Konya, Hristiyanlık ile tanışmış ve Anadolu da ilk Hristiyanlaşan bölgelerden biri olmuştur (Mimiroğlu, 2006: 140). Hristiyanlık döneminde Sille, Roma- Kudüs güzergâhında yer alan ve kutsal hac yolu üzerinde bulunan önemli bir yerleşim yeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Sille’nin en büyük kilisesi olan Aya Eleni’nin temelleri de 327’de bu kutsal hac yolculuklarından birisinde atılmıştır (Sarıköse, 2009: 18).

Anadolu Selçuklu hükümdarı, Sultan Alâeddin Keykubad (1220-1237) döneminde Sille’de yoğun bir gayr-i Müslim nüfusun yaşadığı hatta Keykubad’ın 1226 yılındaki Ermenistan seferi sırasında peşine getirdiği gayr-i müslimleri Sille’ye yerleştirdiği bilinmektedir (Özönder, 1998: 41-42). Hatta İç Kale’de kalan Rumların da Sille’ye yerleştirildiği (Küçükdağ ve Arabacı, 1994: 232, 236) bu yüzden de köyde yaşayan Rum nüfusun gündüz merkeze inip ticaret yaptıkları akşam ise köye döndükleri bilinmektedir (Baykara, 1998: 105, 122-123).

Osmanlı döneminde de Sille önemini korumuş özellikle, Fatih döneminde Su Dirhemi olarak ismi tescil edilen Sille’ye bağlı 40 köy 127 çiftlik bulunmaktadır (Konyalı, 1964: 435). Sille Fatih Sultan Mehmed (1476), II. Bayezid (1483–1501), Yavuz Sultan Selim (1518), Kanuni Sultan Süleyman (1520–21 ve 1541) ve III. Murad (1584) dönemlerinde Konya kazasına bağlı bir beldedir. Fakat 17. yüzyıldan itibaren idari statüsü belli olmayan bu belde (Aköz ve Ürekli, 1997: 196) Osmanlıların kurduğu belediyeler arasında Bursa, Edirne ve İstanbul’dan sonra yer almaktadır (Büyükgökmen, 2000: 13).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. 1925 Yılında Silile

Silleye *Karamanlı* denilen sonradan rum ve hristiyanlaştırılmış ama ad ve anane gibi bazı ırkı özelliklerini korumuş Türk Aileleri de yerleşmişlerdir. Bu aileler zamanla Sillenin yaşantısına hakim olmuşlardır. Sililede Türkçe günlük dil halini almış; kitabelerin bir kısmı Rum alfabesiyle ama Türkçe yazılmış ve tarihi kilisenin kapısına yerleştirilen kitabe bile Türkçe olarak nakşedilmiştir (Özönder, 1998: 5). Bu gayrimüslimlere *Gebran* da denilmektedir.

Gerek Selçuklu gerekse Osmanlı Dönemi'nde Silile, farklı etnik (Türk ve Rum) ve dini kökenlere (Hristiyan ve Müslüman dine mensup) sahip insanların bir arada yaşadığı bir yerleşim yeri olmuştur. Ancak Lozan Antlaşması gereğince Silile'de bulunan Rumlar nüfus mübadelesine tabi tutulmuşlardır. Rumların büyük bir kısmı

anlaşma gereği Yunanistan'a gönderilmiştir. Bu dönemde ne kadar Rum'un Yunanistan'a gittiği kesin olarak kayıtlarda belirtilmemiştir. Bu dönemde Batı Trakya'dan gelen Türk muhacirler de Silile'ye yerleştirilmişler ancak bunların büyük bir kısmı da Silile'ye yerleşmeden Anadolu'nun diğer büyük kentlerine iş bulmak amacı ile göç etmişlerdir (Tapur, 2009: 20). Rumlardan geriye kalan konutlar, iş yerleri ve ibadet mekanları kullanılmadığı için zamanla yıpranmış ve çok azı bugüne ulaşabilmiştir. Çalışmanın amacı sililedeki Rum evlerinin geleneksel Rum evlerinin karakteristik özellikleri ile uyuşup uyuşmadığını tespit etmektir. Bu amaçla öncelikle çalışmada geleneksel Rum evlerinden bahsedilecek sonrasında Silile de halen günümüzde ayakta kalabilen Rum evleri ile kıyaslama yapılacaktır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sille’de sivil Rum mimarisinin incelemesine geçmeden önce farklı bölgelerdeki Rum Evleri’nin mimari özellikleri analiz edilecektir.

FARKLI BÖLGELERDEKİ GELENEKSEL RUM EVLERİNİN ANALİZİ

Akgün (1995: 20-21), Batı Anadolu’da genellikle Ege kıyılarında, Rum halkın yaşadığı yerleşim birimlerinde rastlanan ve “Sakız Tipi” konut olarak adlandırılan Rum konut tipini şöyle anlatmaktadır:

Sokağa dönük, mahremiyet kaygısından uzak, planlama anlayışıyla tasarlandığından, geleneksel Türk evlerine yabancısıdır. Bu türdeki evlerin biçimlenmesindeki hareket noktası geometridir. Tek yada iki katlı olan konutlar, düzgün geometrik yapı adalarında ve bazen de bahçe içerisinde yer alırlar. Yer almış oldukları yöreye bağlı olarak farklı fonksiyonlar içeren tabanı zeminden yarım kat kadar aşağıda olan bodrum katları olanlara da rastlanır. Evlerin tamamı yığma tekniği ile taştan yapılmış olduğundan büyük bölümünde çıkma yoktur. Prizmatik olarak biçimlenen Sakız Tipi evlerin; cepheleri girinti-çıkıntısız, düz ve son derece yalındır. Bazı yörelerde rastlanan kapalı yada açık balkon çıkmaları, yapının organik bir parçası şeklinde değildirler. Yapıya sonradan eklenmiş gibi görünürler. Genellikle zemin katlar da üst katlar gibi yaşama alanı olarak kullanıldığından her iki katta kullanılan pencere tipi ve oranları aynıdır. Bir kaç basamak ile çıkılan girişlerde kapı, bir niş şeklinde cephe yüzeyinden

içeri çekilmiştir. Bu niş ve pencere boşluklarının etrafı cephede kesme taştan itina ile yontulmuş bir söve ile çerçevelenmiştir. Sakız Tipi evlerde geniş ahşap saçaklara rastlanmaz. Kargir saçak silmeleri, bazen düz bazen da tuğlaların şaşırtmalı dizileri ile bina cephelerinin üst bitiş çizgisini oluştururlar. Yatay silmeler, iki katlı evlerin çoğunda alt ve üst katları ayıran ara silme şeklinde tekrarlanmıştır. Hemen hemen tüm yapılarda düşey köşe silmeleri yer alır.

Yapıların planları, yığma yapı gereksinimine uygun yalın bir diyagram gösterir. Duvar şaşırtmaları ve duvarlarda girinti- çıkıntı görülmez. Planlar, daima dik açılıdır. Giriş, doğrudan normal oda büyüklüğündeki bir hole açılır. Bu holün iki yanında odalar yer alır. Holün bir ucunda varsa bahçeye çıkış bulunur. Eğer ev iki katlı ise holün bir köşesinde üst kata çıkan merdiven vardır. Üst katın plan şeması zemin kattaki gibidir. Sakız tipi evlerde oturan ailelerin yaşam tarzı Osmanlı ailelerindeki gibi olmadığından bu evlerin odaları, Osmanlı evlerinde olduğu gibi çekirdek ailelerin tüm ihtiyaçlarını karşılayan, hane özelliği taşımazlar. Hol de sofa gibi ailenin toplanarak sohbet ettiği, gündüzleri hayatın geçtiği, büyük ailenin toplandığı bir yaşama alanı niteliğinde değildir. Daha çok bir geçit alanı olmasına rağmen zaman zaman holde oturulduğu da görülür.

Sargın (2005: 263-264), Isparta’daki XVII. yüzyıldan sonra yaşadığı bilinen Ermenilerin ve Rumların yapmış oldukları evlerin mimari özelliklerini şöyle ifade etmektedir:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dış görünüş itibarı ile bu evler, hem Türk evi özelliklerini hem yabancı mimariyi birlikte yansıtır. Örneğin Türk sivil mimarisinin en belirgin özelliği olan cumbalar, Rum evlerinde de bulunmakta, fakat aşırı süslemeleri ile Türk evlerinin cumba özelliğinden ayrılmaktadır. Gayrimüslim evlerinin en belirgin özellikleri, köşelerinde ve kapı girişlerinde süs olarak kullanılmış olan sütun başlıkları, sütunlar, üçgen alınlıklar, cumba altındaki ahşap palmet motifleri, saçaklardaki aşırı süslemelerdir.

Bu evlerde kullanılan süslemeler Türk evlerinde kullanılan süslemelerden tamamen farklıdır. Örneğin Türk mimarisinde bulunmayan üçgen alınlık, gayrimüslim evlerinin en belirgin özelliğidir. Üçgen alınlık özellikle evin ana giriş kapısının üzerinde bulunmaktadır. Bu üçgen alınlığın çevresinde süslemeler veya ortasında madalyon şeklinde boyalı kabartmalar mevcuttur. Evlerin pencere üstlerinde de üçgen alınlıklar bulunmaktadır. Evlerin ana girişlerinde sütun veya sütunçeler (süs) vardır. Eskiden gayrimüslimlere kullandığı bu evlerin, özellikle taş malzeme kullanılarak inşa edilmiş olanları, resmi kurumlar tarafından restore edilip koruma altına alınmıştır. Bunun nedeni, bu evlerin hem yapı malzemesinin hem de dış cephe kaplama malzemesinin kesme taş oluşudur. Taşın zamana karşı direncinin, ahşap ve çamur kullanılarak yapılan ve bağdadi denilen yapı tekniğine göre daha fazla olmasıdır.

**Şekil 4. Üçgen Alınlıklı Bir Gayrimüslim Evi, Isparta, Çay Yolu'nda
(Sargın, 2005: 264)**

Bozyiğit ve Tapur (2010: 374, 376-377), Muğla İli Fethiye İlçe Merkezinin 8 km güneybatısında yer alan ve tipik bir Rum yerleşim yeri olan Kayaköy'deki Rum evlerin mimari yapısını şöyle ifade etmektedir:

Burada yaşamış olan nüfusun sosyo-ekonomik özelliklerini yansıtan çok değişik mekân tipleri görülür. Ama daha çok basitten karmaşığa üç değişik plan tipi belirmektedir. Bu mekânların çoğunluğu 50 metrekareden büyük olmayan, manzara ve ışık açısından birbirinin önünü kapatmayan, genellikle alt katları kiler biçiminde kullanılan ikişer katlı konutlardan oluşmaktadır. Genellikle meskenler iki oda veya tek odalı yapılmıştır. Çok nadiren 3 odalı olanları vardır. Meskenler birbirini kapatmayacak şekilde bitişik nizamda taş yapı malzemesiyle yapılmıştır.

Kayaköy evlerinin büyüklüğü 50-60 m² arasında değişmektedir. Bu evler zemin üstünde yer alan iki kat şeklinde olanlar olduğu gibi zeminde yer alan iki oda bir sofa görünümünde de evler vardır. Daha çok ise giriş kat (depo olarak kullanılan) ve üst katta iki oda ve bir sofa şeklinde planlama olan konutlar yer alır. Odalarda kapı ve pencereler ışık alma şekline göre yapılmıştır. Çok basit yüklük, sarnıç, ocaklık ve banyo yapılacak küçük bir alanlar odanın birinde bulunmaktadır. Tuvaletler, dışarıda, evlerin köşesinde, mahremiyeti sağlayacak şekilde yapılmıştır. Bazı evlerde ikinci ocaklı odalar da yer almaktadır. Evler, farklı alt alanlara bölünmüş bir bahçe içinde yer alır. Kayaköy evleri ve eklentileri; sarnıçlar, giriş mekânları, ocaklık, evlerin köşesinde veya dışında bulunan spiral şekilli tuvaletler, içinde

fırınların da bulunduğu bahçeler, mekânların giriş katını oluşturan samanlık ve ahır bölümlerinden oluşmaktadır.

Şekil 5. Yamaca Kurulmuş Olan Kayaköy Meskenleri ve Önde En Yaygın Meskenlerden İki Katlı Tek Odalı Taş Mesken (Bozyiğit ve Tapur, 2010: 375)

Şekil 6. Kayaköy Taş Meskenlerinden En Yaygın Olan Plan Örneği (Bozyiğit ve Tapur, 2010: 376)

Şimşek Tolacı (2009: 55-58)'ya göre, Burdur'daki tescilli Rum Evleri'nin vaziyet konumlanması olarak Türk ve Etkileşim evlerinden farklı bir yerleşimin olmadığı görülmüştür. Yapılar genelde,

parselin sokağa en yakın olan yerinde konumlandırılmıştır. Yapı girişleri, direk kamusal alandan sağlanmaktadır (Şekil 7). Bunun dışında olan bir

örneğe de rastlanmıştır. Bu evin önünde oldukça geniş bir bahçesi mevcuttur (Şekil 8).

Şekil 7. Gayrimüslim Evlerinde Sokak- Yapı İlişine Bir Örnek (Şimşek Tolacı Çizim ve Fotoğraf Arşivinden, 2005-2009: 56)

Şekil 8. Önünde Geniş Bir Bahçesi Mevcut Olan Gayrimüslim Evlerine Bir Örnek (Şimşek Tolacı Çizim ve Fotoğraf Arşivinden, 2005-2009: 56)

Gayrimüslim evlerinin mekan örgütlenmelerine bakıldığında da, konumlanmaları gibi diğer ev tiplerinden farklı olmadıkları görülmüştür. Bu yapılarda da, sofanın yapının mekan örgütlenmesindeki önemi büyüktür (Şekil 9, 10).

Şekil 9. Konut Alanı İçerisindeki, Gayrimüslim Evlerine Bir Örnek (Şimşek Tolacı Çizim ve Fotoğraf Arşivinden, 2005-2009: 57)

Cephe Biçimlenişi olarak değerlendirildiklerinde ise konumlanış şekilleri ve plan örgütlenmelerindeki Türk Evi özelliklerine benzerliği, yerini benzerliğin aksine, çok çeşitliliğe bırakmaktadır. Gayrimüslim evlerinde bir cephe tipolojisi çalışması yapıldığında birçok farklı cephe biçimlenişiyle karşılaşılacaktır. Bu durumda çok sayıda farklı toplumun bu topraklar üzerinde yaşamalarının bir getirisi.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 10. Konut Alanı İçerisindeki, Gayrimüslim Evlerine Örnekler (Şimşek Tolacı Çizim ve Fotoğraf Arşivinden, 2005-2009: 57)

Yapıların cephe elemanları değerlendirildiğinde, cephe çıkmalarının bazı yapılarda açık bazılarında ise kapalı olduğu görülmektedir (Şekil 11). Kapalı çıkmaların üç cephesinde de cam yüzeyler mevcuttur. Bu çıkmaların çok farklı formlarda olanları mevcuttur (Şekil 10, 11). Yapıların bazılarının girişleri geri çekilmiş ve yükseltilmişken, bazılarında sokak kotunda girişler mevcuttur. Kapılarda çok farklı oranlar ve biçimler kullanılmıştır. Yapıların pencerelerinde de kapılarda olduğu gibi farklı

oranlar ve biçimler kullanılmıştır. Bazılarında taş söveler ve zemin katlarda basık kemer kullanılan pencereler mevcuttur. Strüktürel sistemlerinde ortak olan nokta yığma sistem ile inşa edilmiş olmalarıdır. Taşıyıcı sistem malzemesi olarak tek katlı olanlarda genelde taş malzeme tercih etmişlerdir. Kalınlığı 60-70 cm'yi bulan duvarlar yapılmıştır. 2 katlı yapılarda ise, ahşap malzeme de, sisteme dahil edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 11. Konut Alanında, Açık ve Kapalı Çıkmaları Bulunan Gayrimüslim Evlerine Örnekler (Seda Şimşek Tolacı Çizim ve Fotoğraf Arşivi, 2005-2009:58)

Ege Denizi'nin kuzey-doğusunda yer alan Gökçeada ve Marmara Adası'ndan sonra Türkiye'nin üçüncü büyük adası olan Bozcaada, Cumhuriyet (Rum) ve Alaybey (Türk) Mahallerinden oluşmaktadır (Anık, 2010: 13).

Anık (2010: 61, 78)'a göre; Rum Mahallesi olarak da anılan Cumhuriyet Mahallesi, küçük yapı adalarından meydana gelmektedir. Yapılar, sırt sırta, sokağa cephe verecek şekilde konum-

lanmışlardır. Yapıların genellikle arka bahçeleri bulunmaktadır.

Izgara sistemde planlanmış olan Cumhuriyet Mahallesi'nde, birbirini dik kesen sokaklarla sınırlandırılan yapı adaları genelde küçüktür ve kare ya da dikdörtgen biçimli olduğu görülür. Sokak boyunca bitişik nizamda inşa edilmiş olan yapıların ön bahçeleri bulunmaz ve girişleri doğrudan sokaktan sağlanır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 12. Cumhuriyet Mahallesi'nden Kar-gir Konut Örneği (Anık, 2010: 64)

Şekil 13. Cumhuriyet Mahallesi, Atatürk Caddesi'nden Görünüm (Anık, 2010: 79)

Büyükmihiç (1999: 297-301), Kayseri evleri içerisinde önemli bir yere sahip olan Rum Evle-rinin plan oluşumları, cephe düzenleri ve yapım sistemlerini şöyle ifade etmektedir:

Osmanlı tebasında yaşayan azınlıkların ekonomik gelişmişliklerine koşut olarak, yaptırdıkları konutlar genellikle iç sofalı veya orta sofalı plan tipinde dışa dönük olarak yapılandırılmış olup sahibinin sosyal statüsünü ve ekonomik gücünü yansıtan görkemli bir yapı tipini temsil etmektedirler. Genellikle “zerzembî” olarak adlandırılan bir bodrum kat üzerinde iki katlı ve iç sofalı olarak düzenlenen Azınlık evlerinin sokak ile ilişkisi taş kemerlerle profillendirilmiş ve sokak kotundan birkaç basamakla yükseltilmiş çift kanatlı kapılarla direkt olarak sağlanmış. Hristiyan kültürüne dayalı yaşam biçimine koşut olarak tasarlanan evlere giriş, genellikle bugünkü antre anlamında küçük bir ön girişle sağlanmış olup bu girişin sağında veya solunda evin helası yer almıştır. Evin sokak ilişkisini sağlayan giriş eyvanından genellikle kemerli bir geçişle iç veya orta sofaya geçilmektedir. Döşemesi ve diğer bütün süsleme elemanları taş olan sofa, çevresine yerleştirilen odalar ve tokana gibi mimari mekânlar ile plan oluşumu içinde kendine başat bir konum sağlayarak planın asıl belirleyici ögesi olmuştur. Odalara, tokenaya, üst kata, avluya ve sokağa geçit veren sofa, önemli bir sirkülasyon ve yaşama alanı olarak plan şemasının odak noktasını oluşturan ana birimdir. Evlerin mekânsal tasarımında ana birimlerden biri olan odalar, sofa veya avlu çev-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

resinde konumlandırılmış olup hem avluya hem de sokağa bakan pencereleri ile aydınlık ve ferah birimler olarak düzenlenmiştir. Evde yaşayan her bir çekirdek ailenin oturma, yatma, yeme, yıkanma gibi tüm eylemlerine cevap verecek şekilde donatılarak düzenlenen odalar arasında kullanım farkı bulunmamakla birlikte hemen hemen her evde diğer odalardan daha geniş tutulmuş, daha ince işlenmiş ve daha iyi aydınlatılmış bir baş oda bulunmaktadır. Genellikle sokağa çıkma yaparak görsel açıdan sokak hâkimiyeti kuvvetlendirilmiş olan baş oda Türk evindeki selamlık bölümünü karşılamaktadır.

Hristiyan kültürüne dayalı yaşam biçimine koşut olarak tasarlanan Azınlık evlerine kendine özgü kimliğini kazandıran ana özellikler cephe düzeninden kaynaklanmaktadır. Düzgün kesilmiş taş malzeme ile simetrik bir düzen içinde dışa dönük ve bezeli olarak yapılandırılan cepheler, hareketli ve işçilikli karakterleri ile Kayseri evleri adı altında genelleştirilen evlere biçim zenginliği kazandırmaktadır. Genel cephe düzeni içinde düz ve yalın bir karakter taşıyan zemin kat cepheleri, sokaktan birkaç basamakla yükseltilerek evin orta kısmında konumlandırılan ve profillendirilmiş taş söveler veya dekoratif kemerler içine oturtulan giriş kapılarının etkileyici ve estetik görünümü ile canlandırmıştır. Cephenin en etkili elemanı olan giriş kapısı ve iki yanında ikili, üçlü gruplar halinde düzenlenerek, bezeli demir parmaklıklarla korunan pencerelerden oluşan, sade etkili zemin kat cepheleri üzerinde çıkmalarla hareketlenen üst

kat, cepheyi zenginleştirerek anıtsal etki yaratan ana bölümdür. Profillendirilmiş taş konsollarla taşıtılan, kapalı, açık veya gönye çıkmalarla hareketlenen üst kat cephelerinde en önemli öge, simetri ekseninde bulunan ve iç sofayı sınırlayan açık çıkma şeklindeki balkondur. Üst kat sofasının uzantısında manzaraya açık olarak konumlandırılan balkonun ön yüzünün yarım daire, armudi veya sivri kemerlerle biçimlendirilmesiyle plan oluşumunun en önemli birimi olan sofa, cephe düzeni içinde de öne çıkarılarak vurgulanmıştır. Simetrik bir düzenin egemen olduğu üst kat cephelerinde ortada yer alan balkonun iki yanında ikili veya üçlü gruplar halinde yerleştirilen düz atkılı veya kemerli pencerelerin sayıları eşit tutularak cephe düzenindeki simetrik etki kuvvetlendirilmiştir. Yaygın olan bu düzenin yanı sıra sofanın içe çekilerek iki yanındaki odaların çıkmalarla öne çıkarıldığı örnekler de bulunmaktadır. Cephe düzenine hareketlilik getiren ahşap hatıllar üzerine oturtulan taş çıkmalar, taş konsollar ile taşıtılmış olup kat ayrımı silmelerle vurgulanmıştır. Alt kattan üst kata geçişi belirginleştiren silmeler, bütün cephe boyunca uzanarak çatı hizasında dolaşan silmelerle de uyumlandırılmış, cephelerde yatay etki kuvvetlendirilmiştir. Çıkma ve konsollarla hareketlenen üst kat cephelerinde saçak silmeleri ve çörtenlerle devam eden cephe yüzeyi, düz damla tekrar toplanırken kütle genelinde oranlı bir bütünlük elde edilmiştir.

Alanda yoğun biçimde var olan mimaride kullanılabilecek niteliklere sahip işlenmesi kolay,

iklim şartlarına karşı optimum konforu sağlayan volkanik tüflerin kullanımı ile yığma sistemde yapılandırılan evlerde, ikincil yapı malzemesi olan ahşap, sadece mekân açıklıklarının geçilmesinde, iç mekânların bezemelerinde ve döşeme kaplamalarında kullanılmıştır.

Şekil 14. Kayseri, Tavukçu Mah. Bayram Sok. 1986 (Büyükmihçi,1999: 298)

Şekil 15. 1986 Kayseri-Develi, 1998 (Büyükmihçi,1999: 298)

Şekil 16. Kayseri-Hacı Türkaslan Evi (Büyükmihçi, 1999: 297)

Şekil 17. Kayseri-Efendiogalar Evi
(Büyükmihçı, 1999: 297)

ALAN ARAŞTIRMASI: SİLLE'DEKİ RUM EVLERİ

Yapılan literatür çalışması sonucunda, farklı coğrafyalardaki Geleneksel Rum evlerinin karakteristik özellikleri aktarılmıştır. Merak edilen soru Sille'deki sivil Rum mimarisinin özelliklerinin nasıl olduğudur? Yapılan kaynak araştırması ve elde edilen sözlü bilgilere göre Sille'de, günümüze ulaşan dört Rum evinin olduğu tespit edilmiştir.

Bu evler üzerinde yapılan ölçüm, fotoğraflama ve araştırmalar aşağıda aktarılmaktadır:

Refik EDİZ Evi

Yapı Subaşı Mahallesi, Olumlu Sokak'ta bulunmaktadır. Üç katlı taş malzeme ile inşa edilmiş düz toprak damlı bir evdir. Benzer tipteki konutlarla karşılaştırıldığı zaman 19. yüzyıl sonlarına tarihlendirilir. Mübadeleden önce Osmanlı vatandaşı Yorgi adında bir Ruma ait olduğu bilinmektedir.

Yapıya ana giriş kapısı batı cepheden çift kanatlı ahşap bir kapıyla sağlanmaktadır. Herhangi bir süslemesi olmayan bu cephede zemin katta çeşitli formlarda olan iki pencere ile üst katta da aynı formu üç pencere yer almaktadır. Bu cephede moloztaş duvarların hatıllarla sağlamlaştırıldığı, duvar üst bölümün tuğla malzemeden tamamlanmış olduğu ve ahşap kiriş başlıklarının olduğu görülmektedir (Şekil 18).

Şekil 18. Yapının Batı Cephesi

Yapının üç cephesi sıvalı iken, kuzey cephesi derzlidir (Şekil 19). Yapıda ahşap kirişler, hatıllar ve dikmeler, moloztaş malzeme kullanılmıştır. Yapının güney cephesinde bitişik konumda olduğu anlaşılan yapı tümüyle yıkılmış durumdadır. Yapının güney cephesinde üst katında dikdörtgen formda çok sayıda penceresi bulunmaktadır. Yapının bu cephesinde de herhangi bir süsleme unsuruna rastlanmamaktadır. Düz damlı yapıyı çelen taşları süslemektedir (Şekil 20).

Şekil 19. Yapının Kuzey Cephesi

Şekil 20. Yapının Güney Cephesi

Yapının doğu cephesi ahşap korkuluklu balkonla hareketlendirilmiştir. Balkona açılan pencerelerdeki demir korkuluklar estetik bir görüntü katmaktadır. Balkon kapısı tek kanatlı ahşap malzemedendir (Şekil 21).

Şekil 21. Yapının Doğu Cephesi

Günümüzde kullanılmayan eve girilememiş olup harabe durumdadır. Köklü bir onarım çalışmasına ihtiyaç duymaktadır.

Durmuş Ali OKAL Evi (Papazın Evi)

Yapı Subaşı Mahallesi, Ortayol Sokak, No:4'de bulunan tescilli konut, bodrum ve zemin kat ile birlikte iki katlı inşa edilmiştir. Evin batısında teraslama bahçesi bulunmaktadır. Kuzey cephe eğimli araziye yaslanmaktadır. Üst örtüsü düz toprak damlı ve ahşap kirişlemedir.

Yapım malzemesi moloz Sille taşı ve ahşaptır. Duvarlar moloz taş arasına atılan ahşap hatıllar ile yığma tekniğinde örülmüştür. Yapıya sonradan eklenen mekânlarda tuğla ve kerpiç malzemede

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kullanılmıştır. Eğimli arazi yapısına bağlı olarak planlamanın düzensiz şekillendiği görülmektedir. Bodrum katında batı cephe boyunca uzanan depo, ahır, kiler gibi yardımcı hizmet mekânlarına yer verilmiştir. Evin esas yaşama katına batıdan, betonarme, çok basamaklı, bir merdiven ile ulaşılır. Merdiven sahanlığının kuzeyinde tuvalet yer alır. Sofanın mutfak ve holle bağlantısı bulunmaktadır. Sofanın doğusunda bir oda bulunur. Güney-doğudaki oda da kilere açılan bir kapı bulunmaktadır.

Evde dolap ve yüklüklerde, üst örtüde, zemin kaplamalarında, taşıyıcı dikmelerde ahşap malzeme kullanılmıştır. Tavanlardaki ahşap kirişlemeler daire kesitli imal edilmiştir. Bodrum katta tavanlar ahşap yuvarlamalı olup, zemin kattaki mekânların tavanları çıtalı ahşap kaplamadır. Cephelerde sade taş işçiliği görülmektedir. Esas cephe güney yönünde bulunur. Oda çıkmasının balkon (ön dam) şeklindeki tasarımı cepheyi hareketlendirmiştir. Çıkma ahşap payanda ve kirişler ile taşınmaktadır.

Şekil 22. Birinci Kat Planı

Şekil 23. Yapının Güney Cephesi

Şekil 24. Yapının Batı Cephesi

Kemal BULUT Evi

Yapı Subaşı Mahallesi, Hacı Aliğa Sokak, No:42'de yer almaktadır. Bodrum katla birlikte üç kattan oluşmaktadır. Evin 19. yüzyıl başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Kuzey ve doğu cephesi bitişik nizamdır. Diğer iki cephesi yola bakmaktadır. Düz toprak damın üzerine sonradan iki yöne eğimli çinko çatı ilave edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ana beden duvarlarında ahşap hatıllar ile desteklenen moloz Silile taşları ile yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Evin zemin katına güney cepheden, ahşap malzemeden, çakma tekniğinde üretilmiş, çift kanatlı bir kapı ile girilir. Güney cephesi manzaraya yönelen konutun birinci katı iç sofalı olarak düzenlenmiştir. İç sofaya dört oda açılmaktadır. Odaların tavan ve döşemeleri ahşap kirişlemelidir. Döşemelerin üzeri tahta kaplamalıdır. Ana giriş güney yönde doğrudan sokağa açılmaktadır. Güney cephesinde balkon (ön dam) bulunmaktadır. Balkon ahşap kirişler ve payandalar ile taşınmaktadır. Güney-doğuda

yer alan oda üst katta kapalı çıkmalıdır. Güney cephesi, birinci kat hizasına kadar derzli, üst kat ve batı cephesi ise sıvalıdır. Üst kata ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır. Odalarda dolap ve yüklükler ile karşılaşılmaktadır. Girişin batı yönüne yerleştirilen bir adet, çakma, tek kanatlı, kapı vasıtasıyla bodrum katın mekânlarına ulaşılmaktadır. Konutun pencerelerinde demir parmaklıklar görülür. Demir parmaklıklar, pencerelerin ahşap kasalarına saplanmıştır. Konutun tavanları genelde ahşap yuvarlamalıdır. Bazı odaların tavanına ahşap kiriş altına sonradan kontrplak kaplama yapılmıştır. Evin giriş bölümü taş döşemelidir.

Şekil 25. Birinci Kat Sofası

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 26. Zemin Kat Giriş Cephesine Bakan Oda

Şekil 27. Giriş Bölümü ve Ahşap Merdiven

Şekil 28. Yapının Güney ve Batı Cephesi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ahmet OYMAK Evi

Yapı Subaşı Mahallesi, Hacı Aliğa Sokak, No:18'de yer almaktadır. Eser stil kritiği ile 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir. Yapım malzemesi tuğla ve Sille taşı olan yapının üst örtüsü düz toprak damdır. Yapı bodrum katla birlikte üç katlı olarak inşa edilmiştir. Kuzey cephede küçük bir arka bahçesi mevcuttur. Ana giriş güney cepheden verilmiş olup, doğu ve batı cepheleri yanlarındaki yapılardan dolayı sağır kalmıştır.

Üst katta iç sofa çıkması yer alır. Çıkmayı ahşap eliböğründeler taşımaktadır. Konuta giriş iki kanatlı, dikdörtgen tepe pencereli ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Zemin kat ve birinci kat sofanın iki yanındaki odalardan oluşmaktadır. Ahşap bir merdivenle taş zeminli avludan üst kata çıkılır. Üst kat plan tipi iç sofalıdır. İnce uzun sofaya odalar açılmaktadır. Pencere çeşitli formlarda dikdörtgen, kare yapılmıştır. Birinci kat iç sofa aydınlatması üçlü pencere vurgusu ile yuvarlak kemerli tasarlanmıştır. Odalarda yüklük ve dolaplar yer alır.

Şekil 29. Birinci Kat Sofası

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 30. Yapının Güney Cephesi

Şekil 31. Zemin Kat Sofası

Şekil 32. Yapının Zemin ve Birinci Kat Planı

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Sille'deki Rum mimarisinin mimari karakterini Sille taşı belirler. Bir tür tüf olarak, elde edilmesi ve kullanımı kolaydır. Sille taşı katmanlar halinde Sille'nin 2-3 km güneyindeki ocaklardan çıkartılır. Hem duvar hem döşeme taşı olarak kullanılır. Rum Evlerinde taşıyıcı sistem, Sille taşından yapılan ve kireç harcı ile derzlenen duvar sistemidir. Duvarlar, 60-70 cm arasında değişen kalınlıkta olup taşla örülmüşlerdir. Bu örgü temelin üzerinde de, bazı evlerde dama kadar devam eder. Bazılarında ise taş temelin üzeri, kerpiç ve bağdadi ile tamamlanmıştır. Ahşap malzeme, taş duvarlarda

hatıl, bağdadi kısımlarda ise ana malzeme olarak değerlendirilmiştir.

Sille'deki Rum Evleri, sokağa dönük ve mahremiyetten uzak olarak tasarlanmışlardır. Taştan ve yığma tekniğiyle yapılmış olan Rum Evleri'nin Kemal Bulut Evi hariç kapalı çıkması yoktur. Zemin katlar da, üst katlar gibi yaşama alanı olarak kullanıldığından her iki katta da kullanılan pencere tipi ve oranları aynıdır. Geniş saçaklara rastlanılmaz. Cümle kapıları çoğunlukla iki kanatlıdır ve ahşaptır. Bir kaç basamak ile çıkılan girişlerde kapı, bir niş şeklinde cephe yüzeyinden içeri çekilmiştir. Zemin kat ile üst katı bağlayan merdiven genellikle ahşaptır. Pencereleler, genellikle

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

eni dar, boyu uzun olarak dikdörtgen şeklindedir ve mutlaka ahşaptır.

Orta sofalı plan şeması olarak tasarlanan üst katta, sofanın önünde bulunduğu mekan ön dam olarak adlandırılır. Sofa, kapı ve pencereler yardımıyla üst kat ile irtibatlandırılmıştır. Burası bazen kafesle kapatılmış fakat çoğunlukla üzüm asmaları ile gölgelendirilmiştir. Günümüz terasını andıran bir görüntüsü vardır.

Dış biçim olarak kübik tarzdadır. Düz damlıdır. Döşemeler, kalın yuvarlak ardıçlarla kirişlenmiş, pardı denilen ağaç kabukları ile üstü kapatılarak çamurla ısı yalıtımına katkıda bulunulmuş, su yalıtımı ise yörede bulunan ve çorak adı verilen kil tabakasının yuvaklarla sıkıştırılması ile sağlanmıştır. Düz çatı ile dış duvarın birleşmesi, çelen adı verilen ve Sille taşından elde edilen kapak taşlarının döşenmesi ile sağlanmıştır.

SONUÇ

Yukarıda anlatılan Rum Evleri ile Sille'deki Rum Evlerini karşılaştırdığımızda; benzer şekilde Burdur, Bozcaada ve Kayseri gayrimüslim evlerinde olduğu gibi Sille Rum evleri, sokağa dönük ve mahremiyetten uzak olarak tasarlanmışlardır. Kayseri azınlık evlerinde olduğu gibi eve giriş, sokak kotundan birkaç basamakla yükseltilmiş çift kanatlı kapılarla direkt olarak sağlanmıştır. Diğer Rum evleri gibi evlerin tamamı yığma tekniği ile taştan yapılmıştır. Prizmatik olarak biçimlenen Sakız tipi evlerde çıkma olmamasına rağmen Burdur ve Kayseri gayrimüslim evlerinde

olduğu gibi açık ve kapalı çıkma görülmektedir. Bu durum Türk kültürü ile etkileşimin bir sonucudur. Kayseri azınlık evlerinde olduğu gibi Sille'deki Rum Evleri genellikle iç sofalı ve orta sofalı plan tipinde yapılmıştır. Sofanın, yapının mekan örgütlenmesinde önemi büyüktür. Isparta gayrimüslim evlerinde ana giriş kapısı üzerinde görülen üçgen alınlık, Sille Rum evlerinde yoktur. Kayaköy Rum yerleşiminde, manzara ve ışık açısından birbirinin önünü kapatmayan konutların oluşturduğu yerleşim düzeninin benzeri Sille'de de görülmektedir. Bozcaada'daki Rum yapıları, Sille Rum yapılarında olduğu gibi sokak boyunca bitişik nizamda inşa edilmiştir. Üst kata çıkan merdiven Kayseri azınlık evlerinde taş iken Sille Rum evlerinde ahşaptandır. Üst katlarda en önemli öge, iç sofayı sınırlayan açık çıkma şeklindeki balkondur. Taş çıkımlar, Kayseri azınlık evlerinde taş konsollar ile taşılırken Sille Rum evlerinde ahşap payandalar kullanılmıştır. Kayseri azınlık evlerinde olduğu gibi üst örtü düz toprak damdır.

KAYNAKLAR

AKGÜN, B., (1995). Zeytinbağı (Trilye)'ndeki Eski Sivil Mimarlık Örneklerinin Belgelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, ss.20-21

AKÖZ, A., & ÜREKLİ, B., (1997). "Tarihi Seyir İçerisinde Sille'de (Konya) Müslim-Gayr-i Müslim Yerleşimi", Ata Dergisi, Sayı:7, Konya, s.196

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter
ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- AKLANOĞLU, F., (2009).** Geleneksel Yerleşmelerin Sürdürülebilirliği Ve Ekolojik Tasarım: Konya-Sille Örneği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, ss.97-99
- ANIK, M. D., (2010).** Bozcaada Yerleşiminde Geleneksel Dokunun Koruma Amaçlı Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, ss.13-61-64-78-79
- BAŞTAK, N., F., (1938).** “Sille”, Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi, Sayı: 16–17, Konya, s.949
- BAYKARA, T., (1998).** Türkiye Selçukluları Devrinde Konya, Konya, ss.105,122-123
- BOZYİĞİT, R., & TAPUR, T., (2010).** Güneybatı Anadolu’da Terkedilen Bir Yerleşim Merkezi: Kayaköy (Fethiye), Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 22, İstanbul, ss.374-377
- BÜYÜKGÖKMEN, B., (2000).** “Beşbin Yıllık Kültür Vadisi Sille”, Selçuklu, Sayı:26, Konya, s.13
- BÜYÜKMIHÇI, G., (1999).** Osmanlı Dönemi Azınlık Evlerinin Mekansal Özellikleri: Kayseri Örneği, Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, ss.297-301
- ÇAYCI, A., (1966).** “Türk-İslam Mimarisinde Sille Çarşı Hamamı”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 6, Konya, s.310
- ERDEM, R., & YILDIRIM, H., & ÇİFTÇİ, Ç., & DÜLGERLER, O. N., & ÇIBIKDİKEN, A. O., & LEVEND, S., & ERDOĞAN, A., (2010).** Sille, Bir Koruma Geliştirme Planı ve Sonrası, S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, s.34
- EYİCE, S., (1966).** “Konya ile Sille Arasında Akmanastır”, Şarkiyat Mecmuası, Sayı: VI, İstanbul, s.136
- KAPAR, M. A., (2009).** Sille’de Belediye Yönetimi, 5000 Yıllık Kültür Vadisi Sille, Yıl:2, Sayı:5, s.5
- KARPUZ, H., (2000).** “Bir Osmanlı Yerleşmesi; Konya Sille’de Mimarlık”, Türk Yurdu, Sayı: 148-149, Ankara, ss.267-276
- KONYALI, İ. H., (1964).** Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Konya, ss.163-164,435
- KÜÇÜKDAĞ, Y., & ARABACI, C., (1994).** Selçuklular ve Konya, Konya, ss.232-236
- SARGIN, S., (2005).** Isparta’da Kentsel Koruma, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 10, Sayı 14, ss.263-264
- MİMİROĞLU, İ. M., (2006).** “Konya’da Bizans Mimarisi”, Konya Kitabı IX, Konya, s.140

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÖZÖNDER, H., (1998). Sille (Tarih- Kültür- Sanat), Konya, ss.5,41-42

SARIKÖSE, B., (2009). Sille Bin Yıllık Birliktelik, Tarihçesi ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Çizgi Kitabevi, Konya, s.18

ŞİMŞEK TOLACI, S., (2009). Burdur Tarihi Kent Dokusunun İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, ss.55-58

TAPUR, T., (2009). Konya'da Tarihi bir Yerleşim Merkezi: Sille, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:53, İstanbul, s.20

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDEND ABSTRACT

Sille settlement located 8 km away to the Konya city centre placed in Middle Anatolia is an area under conservation and has a unique traditional texture. Archaeological studies show that Sille, which is marked by a unique structure pertaining to culture, belief, tradition and geography, has 6000 years old history. Sille known as an antique Greek settlement in historical period, turned into a settlement where the Muslims live together after the Orthodox Turks and Seljuks. Throughout the history, Sille has always been a privileged settlement in Konya due to its social and cultural characteristics as well as its economic structure. During the Christianity period, Sille draws attention as a significant settlement of the early Christians and as being on the Roman-Byzantine-Jerusalem route. Sille gained its well-deserved significance in the history, when Konya became the capital in the Seljuk period. Taken over by Karamanids Chiefdom, the region came to be known as ‘Karaman’ and the spoken language was called ‘Karamanca’. The non-Muslims living in the region were identified as ‘Gebran’. During the Ottoman period, Sille’s position on the Silk Road and the Spice Road increased the attributed importance of this place. Sille is the fourth municipality among the municipalities established within this period coming after Bursa, Edirne and Istanbul (Aklanoğlu, 2009). During both Seljuk and Ottoman periods, Sille was a settlement area where people from different ethnic (Turkish and Greek) and religious (Christian and Muslim) origins lived together. Under dominating to Ottoman Empire, Sille’s population has been getting higher and higher and it has become a town. Muslims and nonmuslims have lived in Sille together. Sille, with it’s economic potential, has became one of the most important economic centers of Konya and it’s environment. Kinds of craft in Sille have developed in the course of time like carpet, manufacturing and stone workmanship. Sille has protected it’s economic abundance up to ends of XIX centuries. At the same time Sille has become a cultur center and a lot of poets, sciencemen and calligrapher have grown here. Sciencemen and poets from Sille have effected profoundly to the culturel life of Konya. With the Lausanne Agreement Greece and Turkey wanted the obligatory immigration of their own citizens because of the religion in 1923. The barter was made and the Greeks in Sille immigrated to their own country. At the same time, some of the immigrants coming to Anatolia settled in Sille. Tapur (2009) mentioned that Sille suffered from socio - economical point of view after the barter and the population decreased depending on

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:72 K:74

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

that. When the historical settlement situation in Silile is considered, three important periods (i. period before Christianity, ii. period of Christianity, iii. period of Islam) can be seen in the region. Silile hosted the first shelters and temples of Christians with its stone topography convenient to dig and carve easily. The monastery and rock churches still exist in the settlement (Tapur 2009). Silile, was self-sustaining and even contributing to its neighbors. Churches, baths, mosques, fountains, bridges, historic mansions and traditional Silile houses are among cultural and historic assets of Silile. Considering these properties in Silile and with the decision given by Konya Council for the Conservation of Cultural and Natural Property (dated 19.06.1995 and numbered 2292), southern slopes, where the ancient settlement, Hagia Michael Church (Aya Elenia Church), monastery, and graveyards are located, were registered as a first degree archaeological site, while the main settlement area was registered as an urban site (Dülgerler, 2000). There are two districts having different religious lives in Silile carrying valley settlement characteristics. However as different from similar other settlements there are districts in Silile where Muslims and non - Muslims live together. Silile brook (dried today) was a factor for the location of the dwellings and the mountain in the south of the brook obstructed the settlement to grow towards that direction. The original settlements under conservation form an arc in northeast - southwest direction. There are fountains in the intersection point of some streets covered by Stone (Uysal and Aydın, 2012). In this study, the geographical settlement features and general features of the architecture of Silile, which is an ancient Rûm town, shall be analyzed and systematic information of the history of the region shall be presented. Whereas in the field work, the reflection of the lifestyle of Rûms who ruled over Silile for centuries to living space shall be analyzed and its comparison with other Rûm houses in other geographies shall be made.